

CORRESPONDENȚĂ PRIMITĂ

I

1900 – 1918

**Ediție îngrijită, note și comentarii, prefață, notă asupra ediției de
Dr. Gheorghe I. Bodea**

**Editura LIMES
Cluj-Napoca, 2003**

**Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea,
Cota D – 224**

[Rășinari, 2 octombrie 1900 (?). Familia, rudele și prietenii apropiați către Octavian Goga, cu prilejul botezului unui fin, Andrei junior]

LEVELEZÖ – LAP [CARTE POȘTALĂ]

Aceasta [-] i de la botezul micului Andrei, întârziată din lipsă de timp.

[Cartea poștală este tipărită la „Editura Dumitru B. Comșa, Săliște”, având în partea stângă reproducă fotografia unei săliștence în costum popular tradițional iar la locul corespondenței imprimat în limba română textul „Salutare din...”]

„Salutare din Reșinari

Azi în 2 Octtre am botezat finul „Andrei junior”. Îți facem și ție cunoscut. Iosif [Goga].²

La masă fiind întruniți ca totdeauna gândesc la tine. mama Aurelia [Goga].³

Inima-mi saltă de bucurie, putându-te saluta de aici – locu-ți natal – doresc cel mai splendid succes. fratele [Eugen Goga].⁴

Salutări de la botezul micului Andrei. Finu Aureliu. Ionu frate lui Andrei. S. Cioran înv[ățător] [,] P. Cioran ⁵[.] pentru finuțul mic[u] pune

2 Cartea poștală avea data din 2 octombrie 1900 (?) când Octavian era student la Budapesta *Iosif Goga* tatăl (28.III.1951 – 24.XII.1905), unul din preoții ortodoksi din Rășinari a oficiat botezul micului Andrei;

3 *Aurelia Goga*, mama preotului (2.X.1856 – 28.V.1938), învățătoare.

4 *Eugen Goga*, fratele poetului (11.XII.1888 – 3. VI. 1935), gazetar și romancier, sunt cei trei semnatori din familie ai cărții poștale. Cele două surori, *Victoria Goga* (15.IX.1883 – 3.III.1904), era, chiar din toamna anului 1900, învățătoare în Pianul Inferior (de jos), lângă Sebeș; și a murit la numai 20 de ani de tuberculoză. *Claudia Goga* (1886 - 1961), cealaltă soră a poetului, era elevă la Sibiu. În tinerețe a scris versuri publicate în *Luceafărul* sub pseudonimul Maria Bratu și Simina Bran.

5 *Petru Cioran*, țaran din Rășinari (1870 - 1936), cantor timp de mulți ani (anii 1890) la biserica veche și cu părintele Iosif Goga. Numele de Cioran e des întâlnit în istoria Rășinarilor, cei mai cunoscuți fiind protopopul Emilian Cioran, tatăl lui Emil Cioran, Ioan Cioran, Paraschiva Cioran, Aurel Cioran (fratele lui Emil), Sabin Cioran, profesor universitar, Ion Cioran, ajuns ministru, Petru Cioran, diplomat, Stanca

degetul naşa[.] Liviu Bratu [.] Maria Simtion [.] x Ioan Simtion bătrânu [.]
fina Marie cea mică x”.

II

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Cota D-2014

[București, 1904(?), bilet de mână de recomandare, pe o hârtie purtând
antetul tipărit: *Președinta Consiliului Miniștrilor*. București..... 190...
Biletul este adresat unui director dintr-un minister, neidentificat, și
semnat de un oarecare C. D. Dumitru (?)]

„Dragă Domnule Director,

Fii așa de bun te rog primește și ascultă rugăciunea prietenului nostru
Goga. Te știu om de omenie și cred că vei satisface cererea dreaptă ce va
[aminti?]

C. D. Dumitru (?) Dumitriu (?).⁶”

III

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Cota D - 826

[Italia, 1907 (?). Hârtie specială de corespondență, fără plic, fără dată, fără
adresă. E scrisă de Zenobia Cioflec și completată de Virgil Cioflec, adresată
Hortensiei Goga și Octavian Goga. Pe prima pagină este reprodus un
desen reprezentând patru domnișoare.]

Constanța Cioran, ș.a. Vezi Corneliu Dragoman, *Bunăvestirea numelui. Octavian
Goga în memoria rășinărenilor*, Fundația „Cezara Codruța Marica”, Editura Cezara,
Târgu – Mureș, 1996. Ediție îngrijită de Valentin Marica, cu o postfață de prof. univ.
dr. Mircea Muthu. A colaborat prof. Carmen Olteanu Popoiu.

6 După cercetările noastre, în prima jumătate a lunii septembrie 1904, Octavian Goga
se afla în București pentru a încerca obținerea unei burse în vederea perfecționării
studiilor în străinătate. La 26 septembrie 1904, Octavian Goga primește o scrisoare
prin care este chemat urgent acasă, tatăl său Iosif, fiind internat în spitalul din Sibiu
(din fericire, pentru moment boala s-a ameliorat).

Probabil că grăbit să se întoarcă la Sibiu, Octavian Goga n-a mai efectuat vizita
la directorul din minister, astfel încât biletul de recomandare a rămas la el.

(Vezi *Mausoleul iubirii. Corespondență Octavian – Ventura Goga*. Text
stabilit, cuvânt înainte, note și comentarii, îngrijire de ediție Dr. Gheorghe I. Bodea,
Editura “Viitorul Românesc”, București, 1997).

Scrisoarea datează, probabil, din primăvara anului 1907.

„Vișcilor⁷ iubiților

Păi aproape vi se țin de urmă și calabalăcurile! De la răsărit vor lua drumul mare: două [dacă?], așa [...] după răvașul primit dintr'acolo abia azi, pe care tot azi l'am îndreptat spre „Albina”⁸ Sibiului. Unul – cel de la Miază – zi d'aici – a pornit cale lungă pe la [...] mai odinioară, nu i-am dat răgaz până nu l-am văzut ticluit, rânduind gata de ducă – și s-a dus s-a duus [...].

Socot că s-o alege bine, doar nu-i grabă a-l [...].

Te pomenești c-o ajunge el urma – cel dintâi. Atât mai bine! În gospodăria voastră va veni cu plin ce-i pus cu mâna mea. La [...] ăsta de târg mare d'aici ați fi [propășit?] și eu lungesc vorba.

Musai însă să vă bucure că aste patru □ florile, săruturile, □ și drumurile. – ce mi-e mai drag mie pe lume și că din partea lor să vă facă parte și [...]

Cu dragoste mare mare
Cianga⁹”

Copii și frați,

Înainte [?] de toate, ca totdeauna, să vă dați capra.¹⁰ Aștept de la voi vești să știu cum ați ajuns în orașul lui Vilmich¹¹ și pe urmă să vă întreb dacă și acum mai sînt șchele la fațada bisericii Sfântul Ștefan¹², lucru ce mă interesează foarte mult ... Nu vreau să uit apoi în corpul acestei scrisori, dacă cum-va mai aveți din Camamberul¹³ pe care l'ați cumpărat aci?... Și iarăși n'aș vrea să uit să vă spun că astăzi Pivonca iar a zăcut ... Aștept rînduri de la voi cu vești bune.

„C'est ça!” *Ciancu*¹⁴

7 Vișcilor, nume de alint pentru Hortensia (Tani, Vișculiță, Vișcă) și Octavian Goga (Tavișc, Vișc), folosit de prietenii apropiați.

8 Este vorba de Banca „Albina” din Sibiu, al cărei director era Partenie Cozma, tatăl Hortensiei, deci socrul lui Octavian Goga.

9 Cianca, Cianga, poreclă pentru Zenobia Cioflec.

10 O întâmplare cu tâlc pe care cele două familii prietene o evocau simbolic.

11 *Vilmich*, persoană neidentificată, poate fi și un joc de cuvinte sau o poreclă, des folosită de Virgil Cioflec.

12 Catedrala Sfântul Ștefan din Viena.

13 Camambert, brânză fermentată, moale, grasă, preparată din lapte de vacă. Din fr. camembert.

14 *Virgil Cioflec* (1876 - 1945), scriitor ardelean trecut în Țară; critic de artă, întemeietorul, după 1918, a muzeului de artă din Cluj. A editat albumele *Luchian* (București, 1924) și *Grigorescu* (București, 1925).

**Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea,
Cota D – 1020**

[Viena, 20.II.1907. Aurel Bratu¹⁵ către Octavian Goga la Sibiu]

„Viena la 20/II.907

Frate Goga!

Am întârziat cu scrisoarea ca să-ți pot trimite veste despre o schimbare mai concretă a stărei mele sanitare.

Sosind în 1/II la Viena, în aceeași zi m'am și dus cu fratele Cioban¹⁶ la medicul Dr. L. Popovici¹⁷, care după o cercetare conștientioasă m'a asigurat că de primejdie mare nu poate fi vorba. Pentru a me reculege pe deplin, mi-a recomandat, o cură de apă rece de 8 săptămîni. El leagă multă speranță de împrejurarea, că trupul îmi este întru toate – cu excepțiunea sistemului nervos, cam obosit – sănătos, și fără nici o altă boală lăuntrică.

Cura am început-o din 2/II în stabilimentul de hidroterapie „Magdalenenbad”. Popovici nu are stabilimentul propriu.

Pacienții lui – cari urmează astfel de cure, iau cu toți băile în stabilimentul numit.

Baie fac în fiecare zi, dimineata pe nemîncate; urmează apoi o plimbare de 1 oră și după aceia dejunul așteptat cu multă poftă de mâncare.

În cele zece zile de la începutul lunei am luat în greutate 1 kg. Din zece – 15 am scăzut cu ½ kg. Profit deci numai ½ kg. Mîne iară me pun la cântar.

Somnul destul de liniștit, dar încă nu atinge măsura normală. Nu pot dormi mai mult de 4 – 5 ore la zi.

Apetit este de la Dzeu! Dispoziția sufletească începe a înclina spre veselie. Am mai pus din gînduri la o parte.

În general sînt mulțumit cu progresul de pîn acum. Avem nădejde la bunul Dzeu, că și de aici înainte voi fi bine!

15 *Aurel Bratu* (1878 - 1911) tânăr din Rășinari, rudă cu Octavian Goga din partea mamei acestuia. Aurel Bratu a fost profesor și publicist.

16 *Cioban*. Frecvența numelui face dificilă o identificare sigură. Există un Virgil Ciobanu, un Aurel Ciobanu, un alt V. Ciobanu, coleg al lui Octavian Goga din perioada studiilor la Budapesta.

17 *Dr. Lazăr Popovici* (? - 1931), balneolog și fizioterapeut la Viena, unul dintre medicii români care, la începutul secolului, practica medicina în Austria: Dr. I. Mera la Karlsbad, Dr. Ciurcu, Dr. M. Sturza, Dr. I. Cuparescu, Dr. Alexandru Vaida – Voievod la Viena, și alții. După 1918, Dr. L. Popovici a locuit la Sibiu.

Cu partea financiară nu me pot lăuda. Am sperat enorm de mult. Băile trebuie plătite, apoi tramvaiul, „bademeister”ul și alte mărunțișuri, se urcă pe zi la o sumă considerabilă. Viptul¹⁸ nu me costă așa mult.

Mai spesez¹⁹ și cu vizitarea lucrurilor de interes, cu concerte și alte ocazii de recreație sufletească, mai ales că nu'mi vine la socoteală viața de tot monotona.

Cu paralele ce le-am adus nu me ajung decît în luna această. Drept aceea îmi iau voie a trimite sub %, „o hîrtie pe care îți dă bani”. Rog binevoitorul concurs. Nu știu care va fi așa de bun, ca să sprijinească această întreprindere pecuniară în interesul meu.

Poate fratele Lupaș²⁰, dacă nu-i va fi cu greutate.

Rog ca să se ridice un împrumut de 300 coroane – dela Albina²¹ sau *dacă nu se poate*, din Orăștie – și să-mi espedezi paralele până la prima, ca să nu fiu silit a me îngriji pe alte căi mai anevoioase.

Sărut mîna D'amnei, iar pe Tine Te îmbrătoșez cu dragoste frățească
A. Bratu”

Vien, Löwelstrasse 8, {Prietenilor multă voie bună!}”

V

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Cota – D – 1017

[Viena, 10.II.1907. Aurel Bratu către Octavian Goga la Sibiu. În legătură cu data, credem că e vorba de luna martie a anului 1907]

„Viena la 10/II.1907

Frate Octaviene!

Am primit paralele – 290 Cor –. N'a fost prea tîrzie sosirea lor. Mulțămesc din inimă pentru sprijinul „acordat”. Ce bine-i, Doamne, Dumnezeu meu, cînd ai prieteni, cari în caz de grele încercări, coboară acest simțămînt nobil până în faptele cele mai „concrete”. Dzeu să-le rînduiască „tot binele”, și să-i păzească de rău în toate zilele vieții lor!!

Din partea mea află că me simt destul de bine. La cântar n'am mai pus nimic, dar am mîngîierea, că dispoziția sufletească merge tot spre mai bine. Puterea de rezistență sporește mereu, și mai ales cea psihică. Mai

18 *Vipt*. Expresia: A lua (sau a ține) pe cineva în vipt = a primi pe cineva în gazdă (cu locuința și cu mîncarea). – Latinește *victus*.

19 *Speze*. Cheltuieli (pe care le suportă cineva pentru o deplasare, pentru punerea în practică a unor inițiative etc.). Din italianul *spese*.

20 *Ioan Lupaș* (1880 - 1967), coleg de școală și prieten apropiat al lui Octavian Goga, istoric, profesor universitar la Cluj, academician.

21 Este vorba de Banca „Albina” din Sibiu.

CORRESPONDENȚA PRIMITĂ

II

1919-1932

**Ediție îngrijită, note și comentarii, prefață, notă asupra ediției:
Dr. GHEORGHE I. BODEA**

Editura LIMES
Cluj-Napoca, 2004

I

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Cota D-963

[București, 20 noiembrie 1919. Un cunoscut (semnături indescifrabilă) scrisoare către Octavian Goga. În acel moment (1 decembrie 1919-16 decembrie 1919), Octavian Goga era ministru la Instrucție și culte în guvernul condus de Al. Vaida Voevod (1 decembrie 1919-14 martie 1920)]

„București, 20 noiembrie 1919 [stil vechi – 4 decembrie 1919 stil nou]

Dragă Domnule Goga¹,

Am avut marea plăcere să vă întâlnesc de mai multe ori la Chișinău unde eram prietenul meu dl. W. Jagerschmidt² și aș fi foarte fericit dacă ați, putea acum să-mi amendați o întâlnire înaintea plecării mele foarte apropiate la Paris.

Vă rog deci să binevoiți a-mi fixa un rendez-vous în măsura în care se poate, unde doriți Dvs, ora Dvs. Va fi și ora mea.

Primiți, Vă rog, asigurarea celor mai respectuoase saluturi ale mele.

[Semnătură indescifrabilă”

II

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Cota D-178

[Carte de vizită a lui Aradi Viktor³ adresată lui Octavian Goga. București 28 noiembrie 1919 st.v. – 12 decembrie 1919 st. n.].

„Minister Urat trizte-lettel kérem, szíreskednék a nostasál meghagyni, hogi, hol es mikor tehetem tiszteletemet eg eloterjentsinel. 2 D/ XI. 919. Kész hive. Oradi”.

Traducerea textului. „Îl rog cu respect pe Domnul Ministru, să-mi comunice prin portar, unde și când pot să mă prezint respectuos [în fața Domniei Sale]. 28 / XI. 919. Cu dispusă credință Aradi”.

III

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Goga, Ciucea, Cota D -140

[Marți, 9 decembrie 1919, Eugen Herovanu către Octavian Goga]

„Iubite D-le Goga,

Abea sosit astăzi, mă grăbesc să-ți arăt bucuria ce am simțit-o aflând despre intrarea D-tale în minister. Știi bine că aceasta e mai puțin o cinste de cât o datorie, în

¹ Octavian Goga. Toate documentele din prezentul volum conțin numele lui Octavian Goga. De aceea, nu îl vom mai specifica.

² W. Jagerschmidt, cunoștință de la Chișinău, din 1918.

³ Aradi, Viktor (1883-1937), publicist, autor al lucrării *Catarina, Doamna noastră* (1951). A editat la Cluj revistele de stânga, „A Joro tansadahuc” („Societatea viitoare”) și „Huszvnyegyedik Század” („Secolul XXI”). În 1928 a fost arestat și condamnat pentru „activitatea comunistă”. S-a refugiat în U.R.S.S., unde a căzut victimă cultului personalității lui Stalin fiind executat în 1937.

momentele grele prin care trecem și că răspunderea ce te apasă îți ia mult din satisfacția ce o poți avea ca om. Dar faptul nu-și poate pierde semnificația lui reală. Pentru mine, ca și pentru toată lumea care te știe, el e cinstirea meritului și a muncii și răsplata devotamentului cald ce l-ai pus în cauza cea mare. Nu-ți pot totuși ascunde tristețea ce s'amestecă în sentimentul meu la ideea că, în fața marii probleme de oră, nu pot fi alături de D-ta. Te rog, iubite D-le Goga, să primești o bună și cordială strângere de mână.

Eugen Herovanu

Marți 9 decembrie 1919.”

IV

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Cota D-70

[La 10 decembrie 1919, din Tighina, studentul în drept Vasile Cotruș¹ i se adresează ministrului Octavian Goga pe care-l cunoaște din timpul refugiului de la Iași – din 1916-1917].

„Tighina, la 10 decembrie 1919.

Stimate Domnule Ministru,

Auzind vestea formării noului cabinet, în marea lui majoritate din iubiții frați ardeleni, de aici din fundul Basarabiei, de pe malul bătrânului Nistru, mă grăbesc să vă trimit aceste câteva rânduri, căci în viața mea n'am simțit nici odată o bucurie așa de mare și n'am fost atât de emoționat, ca în momentul când am citit în jurnalele bucureștene formarea noului guvern.

Nu v'am mai văzut de când eram cu toții îngrămădiți la Iași, în timpul refugiului din 1916-1917, când treceam prin cele mai grele suferințe morale. De atunci și până acum toate s'au schimbat, rănilor vechi s-au astupat, suferințele s'au uitat, amintirile urâte s'au șters și în momentul de față puținii ardeleni cari au mai rămas pe malul Nistrului, la datorie, au avut marea fericire de a auzi vestea formării noului guvern al României – mari aproape numai din Ardeleni.

Pe mine personal vestea intrării Dvoastră în guvern ca Ministru de Culte m'a impresionat și m'a înveselit peste măsură, așa că am simțit de datorie să vă exprim această mulțumire și această veselie prin aceste câteva rânduri, căci ați fost pentru mine în primul rând poetul care mă făcea să vărs lacrimi de multe ori încă din primii ani ai începutului meu de școală. Aceeaș bucurie nemărginită o simt toți camarazii mei.

Domnule Ministru, odată cu aceste câteva rânduri, pe cari am îndrăznit a vi le trimite cu toate că știu că o să vă răpească puțină vreme ocupațiunilor D-voastră, vreau să vă fac și o rugămintă.

În 1914 m'ați protejat prin o scrisoare de recomandare ca să intru în Liceul Internat din Iași, să dau clasa VIII-a. Acum sunt ofițer în rezervă la Cavalerie și m'am demobilizat în Basarabia nu de mult timp. Sunt înscris în Iași la Facultatea

¹ Vasile Cotruș, ardelean, student în anul III la Drept, la Iași, funcționar școlar la Tighina, în Basarabia.

LIBRIS | We know books

de drept în anul III și vreau să mă pregătesc pentru examene. Însă doresc să ocup o slujbă și anume în învățământul din Bassarabia, unde vreau să rămân până voi lua licența în drept, care nu sper să fie înainte de iunie 1920. Examenul de absolvire de drept l-am dat în 1915 la Iași fiind șeful promoției cu nota medie 9.50 (cu laudă). Primii doi ani la facultatea de drept i-am trecut de asemeni bine. Vorbesc perfect franceza și germana, în cari am făcut studii amănunțite, căci am urmat 2 ani și Biologia modernă la facultatea de litere.

De aceea îndrăznesc a vă ruga pe Dvoastră să binevoiți a-mi da o scrisoare de recomandare către d. Șt. Ciobanu, directorul Învățământului din Bassarabia, să mă înscriească într-o slujbă în învățământul secundar, care să-mi permită să-mi fac și studiile, sau într-o slujbă bună la Directorat în Chișinău.

M-ați ajutat în 1914, îndrăznesc să vă rog și acum și nu cred că abuzez, căci știu că ați fost totdeauna un sprijin al ardelenilor, mai ales în Iași în timpul refugiului de tristă amintire din 1916.

Dacă bine-voiți a-mi face această scrisoare de recomandare, vă rog a mi-o trimite chiar mie la Tighina, ca să mă folosesc de ea la cererea de slujbă. Am o foarte mare putere de muncă și sper că voi da rezultate uimitoare, în scurt timp. Cea mai mare bucurie ar fi pentru mine să primesc de la Dvoastră această scrisoare, care m'ar așeza într-o slujbă bună, pe care altminteri aș obține-o cu mai multe greutate.

În așteptarea nerăbdătoare a răspunsului Dv. de care sper că mă veți învrednici, vă cer iertare pentru scrisoarea prea lungă și Vă rog să primiți expresiunea distinsei mele ce vă păstrez.

Vasile Cotruș,

student în anul III la drept

ofițer în rezervă la cavalerie.

Adresa. Tighina (Bassarabia) la Revizoratul școlar al județului”.

V

Muzeul memorial „Octavian Goga” Ciucea, Cota D-38

[Londra, 13 decembrie 1919 Beza Marcu¹ către Octavian Goga.]

„4. Cromwell Place, S.W.

13 Decembre, 1919

Iubite Domnule Goga,

Când am fost la București acum două luni, Ministrul Instrucției² mi-a propus catedra de limba și literatura Engleză la Universitatea din București. Am înaintat atunci

¹ Beza Marcu (1885-1949), scriitor și publicist. A tipărit lucrări de istorie culturală, traduceri din literatura engleză, studii anglistice, note de drum, precum și *Din Anglia – Imresiile unui literat*, *Din alte țări* etc.

² Ministrul la Culte și Instrucțiune în guvernul condus de general de corp de armată Arthur Văitoianu (27 septembrie 1919 – 30 noiembrie 1919) era general de divizie Al. I. Lupașcu.

OCTAVIAN GOGA

CORRESPONDENȚA PRIMITĂ

III

11.IV.1932 – mai 1938

Ediție îngrijită, note și comentarii, prefață de:
Dr. GHEORGHE I. BODEA

Editura LIMES

Cluj-Napoca, 2004

1932

I

**Muzeul memorial „Octavian Goga“, Ciucea
Cota D-608**

[Nisa, 7 mai 193. Scrisoarea unui anume Martin cunoscut de Octavian Goga, undeva într-o stațiune din Franța, în anul 1931, care își exprimă regretul de a nu putea răspunde invitației acestuia de a veni în România la o vânătoare pe Dunăre.]

„Vila Palma
7 mai 1932

Bulevardul Gravier-Nice

Domnule Ministru,

Cu cele mai vii regrete vă scriu această scrisoare; am făcut niște proiecte atât de frumoase în august trecut, când cu atîta amabilitate ne-ați invitat să venim în România și să vînam pe Dunăre, încît ne este atât de trist să renunțăm la tot ceea ce asta însemna ca plăcere pentru noi. Din nefericire am petrecut o toamnă și o iarnă detestabile, ne încetînd să sufăr de rinichi și de foarte penibile crize reumatice și trebuie ca, încă din primele zile frumoase, să merg să mă tratez la băi. Nu poate încăpea vorba de o mare călătorie și de vînători în acest moment pentru mine. Mereu sperasem să fiu destul de bine pentru a putea totuși pleca; vai – nu pot însă. Scuzați-mă că vă previn poate puțin cam tîrziu. Îmi era atât de greu să renunț! Dar soția mea și cu mine sperăm că, dacă această călătorie a noastră nu poate avea loc, vom avea plăcerea să vă vedem pe Riviera noastră iarna viitoare, poate chiar de a vă întîlni, pe Doamna Goga și pe Dumneavoastră, la vară undeva la băi.

Dacă am fi putut veni, prietena noastră Dna DeAguiró ne-ar fi lipsit mult, căci boala atât de gravă a mamei sale o reține la Berlin. Dorind să aibă plăcerea de a vă întîlni curînd, binevoîți, Domnule Ministru, să-i prezentați respectuoasele mele omagii Doamnei Goga, cărora li se alătură și soția mea, toate amintirile mele și vă asigur de sentimentele mele cele mai bune

Martin“.

**Muzeul memorial „Octavian Goga“, Ciucea
Cota D-301**

[București, 14 mai 1932, Cella Delavrancea către Octavian Goga]

„14 mai 1932,

Pribeagule – îți trimit copia scrisorii adresate mătușei mele Margareta Miller-Verghy¹ de către Helene Văcărescu², și unde ți-e numele pomenit de 2 ori. Cred că vei fi citit traducerea minunată pe care a făcut-o Margot și pentru care concurează la premiul Hamangiu³. Oarbă cum e, i-a rămas și mai concentrat ca înainte, meșteșugul adaptării ritmurilor, și a transmis în franțuzește cu o veracitate și o muzicalitate absolut aderentă textului românesc, gândirea poetică a lui Eminescu.

Se pare că Sadoveanu are încăpățănări proprii unui munte care nu simte furnicarul omenesc care mișună la poalele sale, dar grăiește în limba lui de brad și de fag românesc «trebui rimată traducerea. Premiul nu se va da».

El nu știe că limba franceză este ca sticla – de vreî s-o încovoi, să-i dai prea multe însușiri se sparge – și într-o traducere esențialul este *sensul*, apoi *ritmul*, iar Baudelaire și Mallarmé, cei mai geniali traducători a lui Ed. Poe, n-au tradus poeziile cu rimă, doar în vers alb.

Cine să discute toate acestea cu Sadoveanu?

Eu m-am gândit că ochii dumitale pot mistui voința negativă a lui Sadoveanu, și dacă apreciezi cum merită traducerea mătușei mele, vei ști s-o

¹ Margareta Miller-Verghy (1855-1954), fiica Elenei Miller Verghi (Mamița), cea care în septembrie 1870 a deschis la București Pensionul de fete Miller-Verghy – clase primare și de liceu, cel mai căutat de protipendada Bucureștiului. Fiica Elenei, Margareta (tante Margot, vară primară cu Maria Delavrancea, mama Cellei, dar mult mai tânără, începând cu anul 1900 a funcționat ca directoare la Azilul „Elena Doamna“ cum era numită școala Normală din Cotroceni. Margareta Miller-Verghy a tradus din scriitori englezi, francezi. A fost una din promotoarele scrisului feminin în literatura română, organizând un cenacul, tipărind un studiu pe această temă. În a doua jumătate a vieții a suferit o gravă boală de ochi.

² Elena Văcărescu (1866-1947) nepoata lui Enăchiță Văcărescu care, după cum notează Cella Delavrancea (Dintr-un secol de viață, p. 473) „îi transmisese flacăra înaltă a dragostei de țară, pe care a purtat-o nestinsă peste mări și țări ca solul din Marathon, dar nu o dată cu o viață întreagă. Epilogul dramatic al logodnei romantice și secrete care o legase de moștenitorul tronului, prințul Ferdinand, o îndepărtase de patrie creându-i, însă în străinătate, o legendă care entuziasmase interesul familiilor regale din Anglia și Italia, unde fusese primită cu multă simpatie“. Stabilită la Paris, împreună cu mama, Elena Văcărescu a devenit o cunoscută poetă română de limbă franceză, având un rol important pe tărâmul dezvoltării româno-franceze, dar și în afirmarea României pe planul relațiilor internaționale în primele decenii ale secolului XX.

³ Constantin Hamangiu, Magistrat român de prestigiu, ministru al justiției în anii 1931-1932, de numele său se leagă publicarea timp de zece ani a Codului general al României și instituirea unui Premiu al Academiei pentru traducerea într-o limbă de circulație internațională a unor poeți și scriitori români.

apeni, și s-o recompensezi. Pentru mine ar fi o mulțumire sufletească adâncă, într-un timp unde privesc bucuriile cu un ochian întors deandoselea.

De acu, adevăratul Pribeag, eu sunt.

Cella“

Anexată scrisorii Cellei se află epistola trimisă de Hélène Vacaresco Margaretei Miller-Verghy, copiată de Cella Delavrancea:

„28 aprilie 1932

Tălmăcirea dumneavoastră este minunată, dragă prietenă. Nu mă neliniștesc în privința rimei. Și la francezi există versul alb, își are legile și adepții lui. Admir potrivirea inspirată și suplețea ritmului ales.

Maniera în care scrieți însă verbul dă 15 picioare. Separați-l în două. Domnii Goga și Sadoveanu își vor da seama că nu avem până acum, aici traduceri din Eminescu decât de cea mai jalnică prestație. Iată, datorită dumneavoastră, ceea ce ne-ar putea mângâia și favoriza. Țin pe masă o traducere în versuri albe din poezi letoni, ca de altfel, și cehi și slovaci. Și repseudul Dâmboviței care a făcut înconjurul lumii și al cărui triumf, triumf de pretutindeni, este atât de mare, a fost privat de rime. Odinioară am intenționat să i le redau, așadar, să o prelucrez [traducerea n.n.], cei mai puri artiști ai limbii franceze: Leconte, de Lisle, Hérédia, Barrés, P. Louijs, A. France, m-au determinat să-mi schimb decizia cu țipete de groază.

Da, vă păstrez o amintire afectuoasă și statornică. Priceperea dumneavoastră într-ale versului este desăvârșită și mă uluiește. Aduceți-i la cunoștință marelui meu prieten Octavian Goga ceea ce cred și susțin referitor la acest subiect.

Mii de sincere și intense amintiri. Iar, pe deasupra, dumneavoastră cunoașteți temeinic franceza.

Hélène Vacaresco“

III

Muzeul memorial „Octavian Goga“, Ciucea Cota D-726

[Adresă oficială din partea Academiei Române semnată de I. Bianu, adresată academicianului Octavian Goga în legătură cu avizarea menținerii la catedră a academicianului Al. Filippide la Universitatea din Iași, 30 iunie 1932.]

„Academia Română, București 30 Iunie 1932

Calea Victoriei, 125

Domnule Coleg,

Primindu-se cerere din partea Rectoratului Universității din Iași ca Academia Română să-și dea avizul pentru menținerea D-lui Prof. și Colegului